

Balio Sruogos laiškas Juozapai Sruogai, 1938-06-21, iš Kauno - į Tilžę

Mielas Juozapai, / Buvau išvažiavęs į Žemaitiją kiek, tai į laišką tik dabar galiu atsakyti.

Mielas Juozapai,

Buvau išvažiavęs į Žemaitiją [1] kiek, tai į laišką tik dabar galiu atsakyti.

1) Adolpui [2] bausmė vykdoma, bet maistą gali gauti iš miesto jau apie 2 mėnesiu laiku, – pristato sena tvarka.

2) Kainoraštį vakar išsiunčiau tau. Šiomet pagal tą kainoraštį jau joks rangovas nebedirba (reikia pridėti 5-10-15 %). Sakysime, betono kub. (darbas) kainorašty pažymėta 5 Lt, o klinikų statyboj moka 7-7 1/2 Lt. (Aš mokėjau dar 5 Lt). Bet betarpiai samdomi darbininkai mielu noru už tą kainą dirba (mano rangovas darbininkams už kubą betono mokėjo 4 Lt), nes rangovai paprastai jiems tos kainos nesumoka, – sau uždarbio pasilieka. Tai gali orientuotis.

3) Jei tavo planas jau patvirtintas, tai, manau, kito architekto ar inžinieriaus nebeieškok. Neturi jokių garantijų, kad kitas bus geresnis, – keiktis vis tiek dėl visų reikės. Tavo technikas – aiškus bliogeris; jei būtum su juo pradėjęs reikalą, tai jis toliau tau tikrai būtų įkalbėjęs, kad esi visiškai durnius, nieko nesupranti ir nesukalbamas žmogus, – šitą metodą elgtis su namų savininkais mūsų technikai plačiai praktikuoja. Be to, statant tokius namus negalima mokėti % nuo statybos: bestatant samatą taip išpūs, įkalbės daugybę visokių patogumų ir patobulinimų (įkalbėti labai moka!), įvarys kainą už medžiagos gerumą (kiekvienas nori imti geresnę medžiagą, – ji yra brangesnė, o jos rūšis niekuo negeresnė už pigesnę medžiagą, – priklauso nuo to, kur perka ir kas perka!), – tai nesidžiaugsi.

4) Tau reikia darbo braižinių. Juos geriausia galėtų pagaminti Mikšys [3], – galų gale su juo patartina reikalus turėti, – rimtas sąžiningas žmogus; geriau jam šimtą kitą sumokėsi daugiau, bet bus sąžiningas darbas. Jis pagamins ir darbo braižinius ir padarys visus pakeitimus, kurių panorėsi. Bestatant visuose namuose atsiranda pakeitimai, niekas pas mus pagal patvirtintą planą nepastato. Ir tu, pakeitęs planą, viršuj darydamas antrą butą – sumokėsi tik papildomą kubatūros mokestį (nedidelį) – ir visa baigsis. [1r] // [1v] //

Dabar pradėti reikalą su nauju architekto – vėl visos kalbos, visas vargas prasidės iš pradžios, o ar bus geriau – nežinia dar. Dėl darbo priežiūros, darbo braižinių būtų galima kalbėtis ir su tavo kaimynu Reinhardu [4], – jis yra geras inžinierius, dabar atgavo teisę statyti namus, net fabrikus. Jis būtų daug pigesnis už Mikšį, bet gal su juo daugiau vargo būtų. Bet, sakysime, pagal planą, darbo braižinius (jie nereikia miesto valdyboj tvirtinti) jis padarytų puikiai.

5) Prie Tavo namų plano, žinoma, pastogėj reikia daryti atskiras butas (su virtuvėle ir vonia).

6) Dabar pradėjus statyti namus dar būtų galima įrengti iki rudens (darbų kainos skirtumas nežymus), mūro darbai (sienų išvedimas) eina labai greitai; didžiausia peckelynė – tai žemės darbai, pamatai, kanalizacija, drenažas etc. Bet visa – galima suspėti. Žinoma, daug kas daro: iš rudens išveda sienas (pamatai ir rūšys) ir apdengia stogą, – per žiemą laiko su užkaltais langais; jeigu nusistatysite krosnis daryti, o ne centralinį šildymą, tai tikrai taip ir galima daryti, – krosnys šiais metais mūro jau nebeišdžiovins).

7) Centralinis šildymas ar pečiai? – Daug priklauso nuo skonio ir gyvenimo stiliaus. Paprastai, kas ką turi, tą ir giria. Tik viena Čiurlionienė [5] savo centralinį šildymą keikia, ji nori parduoti savo namus ir statyti kitus, medinius – ir tikrai su pečiais. Centralinis šildymas – daug švariau, vietos neužima ir daugybė kitų pliusių. Bet daug brangesnis įrengimas ir eksploatacija. Pats gi jo nekūrensi. Jei turės kūrenti tarnaitė – ji ilgai pas tave nepatarnaus. Man su pečiais – daug jaučiau. Centralinio šildymo ir priežiūra – daug keblesnė. Žiemą sugedo kas – ir šalk visuose namuose. Pavasarį nori vieną kambarį

pašildyti – varyk per visas dūdas. Ir su anglimis Lietuvoje toli ne visuomet reikalai tvarkoje. Mūsų laikais Lietuvoje anglių gali ir pristigti, arba gali jie ir labai pabrangti [6]. Mes tai neturėjome [2r] // [2v] // jokios abejonės, pasirinkdami pečius. Bet kitam patarti – čia neįmanoma. Vis tiek atsitiks taip, kaip toje pasakoje: „nori – ženykis, nori – nesiženyk: vis tiek gailėsies“. Ir kai tu pasidarysi vieną įrengimą, vis tiek atrodys: anas įrengimas vis dėlto būtų buvęs geresnis.

8) Mūsų namai – jau atgabenti į Kauną, per 7-10 dienų turbūt sienas jau sukraus.

Labų dienų p. Bronei [7] ir tau [8] nuo mūsų.

Boles [9]

1938. VI. 21 [10]

23-26 išvažiuoju į Zarasų kraštą. [3r] // [3v] //

KOMENTARAI

- [1] Balys Sruoga viešėjo Būgiuose – žmonos Vandos Daugirdaitės-Sruogienės tėvo Kazimiero Daugirdo dvare, kur buvo rengiama būsimo Sruogų namo Kaune konstrukcija.
- [2] Adolfas Sruoga (1887-1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis. Buvęs Pašto valdybos direktorius, nuo 1933-10-14 kalinys Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1935 m. vasario mėn. Nuteistas dėl didelės vertės pašto ženklų pasisavinimo, jų neteisėto pardavinėjimo, pašto ženklų klastojimo. Jam skirta 15 metų sunkiųjų darbų kalėjimo, konfiskuotas turtas, priteista atlyginti valstybei padarytus nuostolius.
- [3] Liudas Mikšys (1888-1968) – statybos inžinierius, hidrotechnikos ir vandentiekio specialistas. Sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje g. Nr. 3, savininkas.
- [4] Teodoras Reingardas (1883-1947) – 1937 m. – inžinierius, projektavęs namus, prižiūrėjęs statybos darbus, matininkas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje g. Nr. 17 savininkas.
- [5] Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė (1886-1958) – rašytoja, literatūros kritikė, pedagogė, vertėja. 1925-1938 m. LU (VDU) lietuvių kalbos, jos mokymo metodikos dėstytoja. 1933-1958 m. gyveno Kaune, Žemaičių gatvėje pastatytame name Nr. 10. Šį modernizmo stiliaus dviaukštį namą specialiai jai 1932 m. suprojektavo architektas Vytautas Landsbergis-Žemkalnis.
- [6] Išliko Juozapo Sruogos laiško fragmentas, atskleidžiantis jo mintis dėl namo šildymo, statybos kainų:

„[...] patogaus įrengimo, jeigu kartais angliai bus visai neįkandami; arba kad prisipirkus anglių – nebeliks, už ką nusipirkti valgio!

Jeigu tu Karo butų skyriaus „Statybos darbų kainoraščio“ negalėtum parūpinti, tai pranešk man; aš tada ar per Spaudos fondą, ar per Karvelio knygyną-krautuvę išrašysiu. –

Bronė ir aš siunčiame jums visiems mūsų geriausius linkėjimus.

Brolis Juozapas

1938 VI 17

P. S. Kaip toli pažengė tavo statyba. Nors tu turi gal ir daug rūpesnio, bet visgi darbas įdomus!“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1938-06-17, [rankraščio fragmentas], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1r-v).

- [7] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896-1950) – Juozapo Sruogos žmona, sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 7A, savininkė.

- [8] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausiasis Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, URM tarnautojas. 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.
- [9] Balys Sruoga (1896–1947) – Juozapo Sruogos brolis, Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. – profesorius. Juozapo Sruogos kaimynas Kaune, sklypo Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 9B, savininkas.

- [10] Išliko kitą dieną rašytas Juozapo Sruogos laiškas – atsakymas, kuris svarbus dėl to, kad jame apibūdinama, kaip pasikeitė velionio brolio Aniolo Sruogos vaikai (plg. 1936-08-27 laiško 5 komentarą, žr. <https://www.sruoga.flf.vu.lt/laiskai/public/letter/6a4c37ae58ca2>), koks jų santykis su patėviu, koks brolienės, Baibokų šeimininkės, požiūris į teisiškai paskirtuosius Baibokų ūkio prižiūrėtojus:

„Mielas Boleslavai,

Labai ačiū už prisiųstą man knygą. Gaila, kad tu nepažymėjai, kiek tu išleidai pinigų tuo reikalu (knygos kaina + porto). Tu jau žinai, be abejo, kad Bronė Kaune. Tikiuosi, kad tu jai savo patarimais ir viskuo, kuo galėsi, padėsi. – Prieš Šv. Antaną buvau pasiuntęs Vabalninkų klebonui 20 Lt, kad jis 13. VI atlaikytų mišias Jasiuliškių koplyčioje už mūsų tėvelius, Aniolą ir Emiliją. Laišką jis matomai gavo pavėluotai; taigi mišios įvyko tik 15/VI. Klebonas pasiuntė į Jasiuliškius kun. Astrauską. Į Jasiuliškių koplyčią buvo atvykę Saliomėja su vyru ir vyr. sūnumi, keletas jasiuliškiečių, miestelio Kaziliūnai ir Vaitiekūnienė. Po mišių mažas būrelis buvo pakviesti pas Kaziliūnus į Baibokus. Buvo kviestas ir J. Klinga, kurs apie savo pobūvį taip rašo: „Kaip senai buvusiam man metėsi į akis a. a. A. vaikų būvis. Pastebėjau žymią atmainą: vyresnysis Algis jau kaip tai surimtėjęs, nebe toks judrus, kaip buvo; antrasis Vytukas labai pasikeitęs į gerąją pusę: prieš pora metų galima buvo manyti, kad jis išaugs nevisai sveikas, bet dabar jau nieko įtartino negalima pastebėti; mažasis Anioliukas taip atrodo neblogai. Visi vaikai prisirišę prie patėvio – matyti, kad jis juos tinkamai myli.“

Kitoj vietoj Klinga rašo:

„Atbuvę atlaidus žmonės traukė ten, kur jautė pakermošių. Jasiuliškiečiai buvome suėję pas kaimynų Klasčių, nes šiemet jam žygis buvo duoti kunigams pietūs; tai ta proga sukviėtė ir savo kaimynus; buvo ir Tamstos kiemo abu ponai. Teko su Kaziliūnu šį tą kalbėtis dėl mūsų santykių su jais: Kaziliūnas nieko prieš mane blogo, sakosi, neturįs, bet ponia prieš mane blogai nusiteikusi ir skaito mane dėl savęs negeru žmogumi. Jos pačios aš nesiteiravau, bet mačiau iš užsilaikymo ir jos vyro kalbos.“

Aš užklausiau Klingą, ar jis nežino, kas norėtų traką išnuomot už Lt 250. Nuomininkas turėtų sumokėti visus mokesnius.

Klebonas K. kvietė į Katalikų dieną Vabalninke – 26 VI. – Aš, žinoma, nebūsiu. – Kazimieras išvyko, rodos, į Daniją. –

Geriausių linkėjimų p. Vandai ir tau.

Brolis Juozapas

1938 VI 22“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1938-06-22, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1r-v, 2r).

Juozapas Sruoga ruošėsi automobiliu vykti į Berlyną (apžiūrėti pirmos tarptautinės amatų parodos (*Internationale Handwerksausstellung*), kurioje itin sėkmingai pasirodė, atskirą paviljoną turėjo ir Lietuva), o paskui gydytis sveikatos į Lenkiją – Breslau ir kurortą Bad Reinerz:

Mielas Boleslavai,

Berlyne aplankiau parodą. Paroda l. didelė ir įdomi. Baisiai pavargau. Susirado proga vykti automobiliu iš Berlyno į Breslau ir Reinerz. Išvažiuosiu ryt 10 val. ryto.

Geriausių linkėjimų.

Brolis Juozapas

Berlynas, 1938 VII 7 (Juozapo Sruogos atvirlaiškis Baliui Sruogai, iš Berlyno – į Kauną, 1938-07-07, [rankraštis], in: asmeninis Roberto Sruogos archyvas, l. 1v).